

Йохна М. А.

## ПРОБЛЕМИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мета статті полягає у дослідженні проблем ресурсного забезпечення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств та визначенні основних шляхів їх вирішення. На основі узагальнення поглядів сучасних науковців про джерела конкурентних переваг промислових підприємств висловлено гіпотезу, що у зростанні міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств визначальними є технологічні чинники. Вони поряд з інтелектуальними відносяться до категорії специфічних ресурсів, наявність яких забезпечує підприємству стійкість конкурентних переваг – у підтриманні високих стандартів виробництва і можливості розвитку продуктів відповідно до вимог і потреб споживачів на світових ринках. Проаналізовано динаміку і структуру інноваційних витрат у промисловості України і з'ясовано, що вони не відповідають завданням технологічного розвитку підприємств. Серед причин такої невідповідності вказано на недостатнє фінансове забезпечення процесів технологічного оновлення, що унеможливорює створення і залучення найбільш прогресивних технологій. Обґрунтовано, що вагому роль у фінансовій підтримці процесів технологічного розвитку промислових підприємств має відігравати держава – через важелі та регулятори інституційного характеру. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі визначено оцінку дієвості чинних інституційних регуляторів щодо інноваційно-інвестиційних процесів і формування рекомендацій з їх удосконалення та розвитку.

*Ключові слова:* міжнародна конкурентоспроможність, специфічні ресурси, технологічний розвиток, інноваційні витрати, фінансове забезпечення  
*Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 13.*

**Йохна Микола Антонович** – кандидат технічних наук, професор, проректор, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

*Email:* yokhna@ukr.net

УДК 658.511.2:65.018

Йохна Н. А.

## ПРОБЛЕМЫ РЕСУРСНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Целью статьи является исследование проблем ресурсного обеспечения международной конкурентоспособности отечественных промышленных предприятий и определение основных путей их решения. На основе обобщения взглядов современных ученых об источниках конкурентных преимуществ промышленных предприятий высказано предположение, что в укреплении международной конкурентоспособности отечественных промышленных предприятий определяющую роль играют технологические факторы. Они наряду с интеллектуальными относятся к категории специфических ресурсов, наличие которых обеспечивает предприятию устойчивость конкурентных преимуществ – как в поддержании высоких стандартов производства, так и в расширении возможностей развития продуктов в соответствии с требованиями потребителей на мировых рынках. Проанализированы динамика и структура инновационных затрат в промышленности Украины, на основе чего сделан вывод, что они не соответствуют задачам технологического развития предприятий. Среди основных причин несоответствия указано недостаточное финансовое обеспечение процессов технологического обновления, что делает невозможным создание и приобретение наиболее прогрессивных технологий. Обосновано, что важную роль в финансовой поддержке процессов технологического развития промышленных предприятий должно играть государство – через рычаги и регуляторы институционального характера. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении определены оценка действенности существующих институциональных регуляторов инновационно-инвестиционных процессов и формирование рекомендаций по их совершенствованию и развитию.

*Ключевые слова:* международная конкурентоспособность, специфические ресурсы, технологическое развитие, инновационные затраты, финансовое обеспечение  
*Рис.: 2. Табл.: 2. Библ.: 13.*

**Йохна Николай Антонович** – кандидат технических наук, профессор, проректор, Хмельницкий национальный университет (ул. Институтская, 11, Хмельницкий, 29016, Украина)

*Email:* yokhna@ukr.net

UDC 658.511.2:65.018

Yokhna M. A.

## PROBLEMS OF RESOURCE PROVISION OF INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF DOMESTIC INDUSTRIAL ENTERPRISES

The goal of the article is the study of problems of resource provision of international competitiveness of domestic industrial enterprises and identification of main ways of their solution. Generalising views of modern scientists on sources of competitive advantages of industrial enterprises the article makes an assumption that technological factors play the determining role in strengthening international competitiveness of domestic industrial enterprises. They, along with the intellectual ones, belong to the category of specific resources, availability of which provides an enterprise with sustainability of competitive advantages – both in ensuring high standards of production and in expanding possibilities of development of products in accordance with requirements of customers in the world markets. The article analyses dynamics and structure of innovation expenditures in the Ukrainian industry, on the basis of which it makes a conclusion that they do not correspond with the tasks of technological development of enterprises. It states that one of the main reasons of the lack of correspondence is insufficient financial provision of processes of technological renovation, which makes it impossible to create and acquire of the most progressive technologies. It shows that the state should play an important role in financial support of processes of technological development of industrial enterprises through institutional instruments and regulators. The prospects of further studies in this direction is assessment of effectiveness of existing institutional regulators of innovation and investment processes and formation of recommendations on their improvement and development.

*Key words:* international competitiveness, specific resources, technological development, innovation expenditures, financial provision

*Pic.: 2. Tabl.: 2. Bibl.: 13.*

**Yokhna Mykola A.** – Candidate of Sciences (Engineering), Professor, Pro-rector, Khmelnytsky National University (vul. Instytutska, 11, Khmelnytsky, 29016, Ukraine)

*Email:* yokhna@ukr.net

**Вступ.** Вхід України до Світової організації торгівлі та подальші євроінтеграційні процеси породжують для вітчизняних підприємств нові виклики – відстояти свої позиції на внутрішньому ринку і знайти шляхи ефективного просування продукції чи послуг на ринки інших країн. Це загострює актуальність проблеми міжнародної конкурентоспроможності суб'єктів господарської діяльності, привертає увагу науковців і практиків до пошуку можливостей збільшення кількості тих із них, що здатні до створення конкурентоспроможних на міжнародних ринках товарів і послуг. В Україні це передусім стосується промислових підприємств, оскільки саме промисловий сектор вітчизняної економіки зазнав найбільших втрат у ході ринкових трансформацій – і одною з основних причин цього була відсутність досвіду роботи у конкурентних умовах.

Питання забезпечення міжнародної конкурентоспроможності суб'єктів економічної діяльності є предметом наукового інтересу значного кола зарубіжних і вітчизняних науковців. Зокрема, цими питаннями займалися Г. Азоєв, А. Воронкова, В. Горбатов, Ю. Іванов, О. Іванова, Л. Мороз, П. Орлов, П. Перерва, Р. Фатхутдінов, А. Челенков, А. Юданов та багато інших. Завдяки їх дослідженням набули сучасного вигляду теоретико-методологічні підходи до систематизації чинників конкурентоспроможності та способів здобуття конкурентних переваг промислових підприємств, удосконалено та розширено інструментарій оцінювання їх конкурентного статусу та конкурентних позицій тощо. Значна увага приділялась і ресурсному потенціалу підприємства – як основі формування ним конкурентних переваг. Це, зокрема, бачимо у Г. Азоєва і А. Челенкова [1], П. Перерви [2], В. Горбатова [3], О. Іванова із співавторами [4]. На наш погляд, питання кваліфікованого управління діяльністю тих промислових підприємств, що мають достатній ресурсний потенціал для створення конкурентоспроможних на міжнародних ринках товарів і послуг, є надзвичайно актуальними. Водночас не менш актуальними є й питання нарощування цього потенціалу – за стрімкого поширення впливу потужних транснаціональних корпорацій на всі сфери господарської діяльності до сталого економічного зростання спроможні лише ті суб'єкти господарювання, що здатні розширювати і збагачувати свій ресурсний потенціал з позицій здатності створювати адекватні вимогам часу конкурентні переваги. Це й визначило мету і завдання даного дослідження.

**Мета дослідження** – з'ясувати проблеми ресурсного забезпечення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств та визначити основні шляхи їх вирішення.

**Виклад основного матеріалу.** Дослідження проблем підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств потребує передусім виокремлення тих складових ресурсного забезпечення їх діяльності, які здатні максимізувати нарощування їх конкурентних переваг, найбільшою мірою сприяючи зростанню і загальної конкурентоспроможності України у світовому економічному просторі. Як показав аналіз наукових публікацій у сфері управління міжнародною конкурентоспро-

можністю, сучасними науковцями акцентується увага на необхідності розвитку інноваційної складової ресурсного потенціалу підприємств (наприклад, П. Перерва, Д. Коциски і А. Косенко [2], Л. Мороз і О. Адельшінова [5]). Це має під собою логічні підстави, оскільки саме ефективна інноваційна діяльність підприємства дає йому змогу діяти на випередження, забезпечує основу для формування нових потреб цільових груп споживачів і створення нових, доволі містких сегментів ринку, на яких конкуренція певний час відсутня. Завдяки діям на випередження підприємство матиме можливість отримувати значну комерційну віддачу від реалізації інноваційних проектів і забезпечувати накопичення ресурсів для свого розширеного відтворення і зростання.

Розуміння необхідності інтенсифікації інноваційної діяльності (хоча б для власного виживання) прийшло до вітчизняних керівників та власників промислових підприємств під час світової кризи, коли обсяги продажу їх продукції різко впали, особливо (у машинобудуванні у січні 2009 р. відносно січня 2008 р. впали до 58,3%) [6]. Можна припустити, що саме зростання інноваційної активності у промисловому секторі України забезпечило відновлення позитивної економічної динаміки у 2010–2012 роках (рис. 1).

Починаючи з 2010 р. на більшості промислових підприємств України поступово було відновлено докризові обсяги виробництва, чому сприяло і поживлення попиту на традиційних для експорту України ринках. Зокрема, при зростанні обсягів реалізації машинобудівної продукції у 2010 р. на 25,7 % її експорт зріс на 35,0 % (табл. 1). Найбільшою мірою поліпшилась динаміка експорту транспортного обладнання – його обсяги проти попереднього, 2009 року зросли більш ніж удвічі (з 1,596 до 3,262 млрд дол. США). Проте експорт обладнання механічного за цей же період збільшився лише на 13,1%. З огляду на його значне падіння у 2009 р., за цією позицією деяке перевищення обсягів експорту докризового періоду стало можливим лише в 2011 р. (6,758 млрд дол. США проти 6,341 млрд дол. США у 2008 р.).

Однак, як відзначається вітчизняними аналітиками, поліпшення ситуації в машинобудуванні стало наслідком не лише збільшення попиту на його продукцію на світових ринках, а й зростанням внутрішнього попиту – з боку вітчизняних підприємств металургійної та хімічної промисловості, які здійснювали модернізацію виробництва [7, с.10].

До того ж, аналіз зміни обсягів експортування продукції машинобудування у розрізі шестирічного періоду показує, що у 2007/2006 роках їх темпи зростання були набагато вищими, ніж протягом наступних п'ять років, причому за всіма групами товарів (див. табл. 1). Зокрема, експорт механічного обладнання у 2007 р. зріс на 49,5 %, транспортних засобів – на 59,0 %, приладів і апаратів – на 20,83 %. І тільки експорт транспортних засобів характеризується стійким зростанням, та в основному це відбувається завдяки постачанню їх у Росію та Казахстан (зокрема, у 2010 р. експорт залізничних і трамвайних вагонів у Росію становив



Рис. 1. Динаміка кількості інноваційно активних промислових підприємств України і темпів зростання обсягів реалізації промислової продукції

Джерела: Індекси промислової продукції (2002–2010 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/prm\\_ric/prm\\_ric\\_u/ipv2006\\_u.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/prm_ric/prm_ric_u/ipv2006_u.html) (Дата звернення 20.02.2011 р.); Індекси промислової продукції (2010–2012 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/prm\\_ric/prm\\_ric\\_u/ipv\\_2006\\_u.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/prm_ric/prm_ric_u/ipv_2006_u.html) (Дата звернення 20.09.2013 р.); Наукова та інноваційна діяльність (1990–2010 рр.) [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ\\_2005/ni/ind\\_rik/ind\\_u/2002.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ_2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html) (Дата звернення 20.09.2013 р.)

Таблиця 1

## Динаміка обсягів експорту вітчизняної машинобудівної продукції

Товарні групи	Значення показників за роками						2012/ 2008,%*
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Обсяги експорту продукції, млрд дол. США							
Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення і звуку	4,98	6,34	5,01	5,67	6,75	7,03	110,88
Транспортні засоби та шляхове обладнання	3,30	4,32	1,60	3,26	4,85	5,96	137,96
Прилади і апарати оптичні, для фотографування або кінематографії; апарати медико-хірургічні; годинники; музичні інструменти	0,20	0,24	0,27	0,25	0,28	0,29	120,83
Всього*	8,48	10,9	6,88	9,18	11,88	13,28	121,83
Темпи зростання обсягів експорту, %							
Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення і звуку	149,5	127,3	79,0	113,2	119,1	104,2	-
Транспортні засоби та шляхове обладнання	159,0	130,9	37,0	203,8	148,8	122,9	-
Прилади і апарати оптичні, для фотографування або кінематографії; апарати медико-хірургічні; годинники; музичні інструменти	132,9	120,0	112,5	92,6	112,0	103,6	-
Загалом по машинобудуванню*	152,5	128,5	63,1	133,4	129,4	111,8	121,83

Джерело: Товарна структура зовнішньої торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/zd/tsztt/tsztt\\_u/tsztt\\_0113\\_u.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt_0113_u.htm) (дата звернення 08.09.2013 р.); \*власні розрахунки

1,625 млрд дол. США (що склало більше 12 % від загального обсягу товарного експорту у цю країну) [8, с. 39]. І відновлення попиту засвідчує конкурентоспроможність даних видів продукції машинобудування передусім на ринках країн СНД.

Разом з тим, уже в наприкінці 2012 р. і особливо у 2013 р. у промисловому сектор вітчизняної економіки стали чітко проявлятися ознаки стагнації – у період з січня по серпень 2013 р. індекс обсягів виробництва і реалізації промислової продукції склав всього 94,8 % від аналогічного періоду 2012 року, а у машинобудуванні – лише 86,6% [6]. Тобто, вітчизняним промисловим підприємствам не вдалося закріпити тенденцію до сталого зростання обсягів виробництва і реалізації продукції, що, за відкритих ринків, свідчило б про їх міжнародну конкурентоспроможність. Водночас це вказує і на те, що конкурентні переваги, які вітчизняні промислові підприємства здобували на світових ринках за рахунок дешевизни ресурсів, вичерпали себе. І ресурсне забезпечення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств має відповідати сучасним трендам науково-технічного прогресу. Це передусім стосується використання сучасних технологій, які мають забезпечувати гнучкість виробничих систем, їх здатність швидко реагувати на ринкові потреби – і не тільки через модифікацію продукту і розвитку ринку, а й за рахунок диверсифікації виробництва, виходу на нові ринкові сегменти. Технології, поряд із інтелектуальними, відносяться до категорії специфічних (за О. Вільямсоном [9, с. 94]) ресурсів, наявність яких забезпечує підприємству стійкість конкурентних переваг – у підтриманні високих стандартів виробництва і можливості розвитку продуктів відповідно до вимог і потреб споживачів на світових ринках.

Тому завдання у сфері технологічного оновлення і розвитку є надзвичайно важливими для вітчизняного машинобудування, так як виробничі системи багатьох машинобудівних підприємств є застарілими (як фізично, так і морально). І подальше їх використання не забезпечує не тільки необхідного рівня виробничої гнучкості, а й належного рівня якості та функціональної придатності продукції, яка ними випускається. Зважаючи на те, що ці характеристики є основою конкурентоспроможності продукції на світових ринках, проаналізуємо, чи масштаби і рівень технологічного оновлення вітчизняних підприємств дають змогу сформувати для цього необхідну технологічну основу.

Для цього порівнюємо витрати вітчизняних промислових підприємств на упровадження інновацій техніко-технологічного характеру (за чинною статистичною звітністю вони включають витрати на придбання нових технологій, машин, обладнання та програмного забезпечення) із обсягами капіталовкладень цих підприємств у придбання технічних засобів (рис. 2). Таке порівняння дає змогу оцінити розрив між масштабами технологічного розвитку і простого чи розширеного відтворення існуючих технологічних систем. З наведеної гістограми видно, що існує значний розрив між обсягами витрат на техніко-технологічні інновації і капіталовкладеннями у придбання машин та обладнання. Цей розрив сягає більше десятикратного роз-

міру (так, у 2008 році це співвідношення складало 1:12,2; у 2010 р. – 1:11,8; у 2012 році ще більше – 1: 12,6). Звідси можна зробити висновок, що на вітчизняних промислових підприємствах технологічне оновлення здійснюється переважно на старій технологічній основі. Це підтверджується і більш детальним аналізом статистичних даних щодо структури інноваційних витрат – у 2010 р. обсяг інноваційних витрат у промисловості України на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення становив 5051,7 млн грн, водночас витрати на придбання сучасних прогресивних технологій склали лише 141,6 млн грн. Таким чином, співвідношення цих витрат 36 : 1.

У 2012 р. ситуація ще більше не відповідає завданням технологічного розвитку промислових підприємств – витрати на придбання сучасних прогресивних технологій склали всього 47,0 млн грн [10]. Це у 171 раз менше, ніж інноваційні витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (8051,8 млн грн).

Отже, результати такого порівняльного аналізу дають підстави для висновку про те, що техніко-технологічне оновлення виробничих систем українських підприємств здійснюється фрагментарно, по мірі зношування окремих елементів. Про це ж свідчать і дослідження інших науковців [11]. Тим самим консервується технологічне відставання вітчизняної економіки, не забезпечується відчутний прогрес у зміні структури технологічних укладів, збільшенні частки підприємств, що випускають наукомістку продукцію. Малоімовірно, що за цих умов промислові підприємства України можуть збільшувати свою здатність конкурувати із провідними світовими виробниками.

Проте можна припустити, що надання переваги технологічному оновленню замість технологічного розвитку є вимушеним рішенням вищого менеджменту підприємств з огляду на їх складний фінансовий стан. Так, протягом багатьох років частка прибуткових підприємств в Україні не перевищувала 70%, а у кризовий період впала майже до 60%. Деяке покращення відбулось у 2011 р. – сумарний прибуток машинобудівних підприємств зріс в 1,75 рази проти попереднього року. На жаль, як показали останні статистичні дані, тенденція до поліпшення ефективності господарювання виявилась не стійкою – в 2012 р. кількість збиткових підприємств знову зросла [12]. Видається справедливим стверджувати, що нестача власних фінансових коштів і ускладнений доступ до позичкових (через високу їх вартість) є одними із найбільш вагомих чинників, які фактично унеможливають технологічний розвиток вітчизняних промислових підприємств.

Світовий досвід показує, що збільшення у структурі національної економіки підприємств, які можуть бути віднесені до вищих технологічних укладів, потребує реалізації моделі «технологічного поштовху». І це не передбачає використання підприємствами лише власних джерел для реалізації проектів технологічного розвитку. Вагому роль в інвестуванні цих проектів відіграє держава. Однак в Україні участь держави у фінансуванні високотехнологічних інноваційних проектів є недостатньою, значно більше бюджетних коштів спрямовується на технологічне онов-



Рис. 2. Порівняльна динаміка витрат у промисловому секторі України на техніко-технологічні інновації та загальних інвестицій у придбання машин та обладнання

Джерела: Наукова та інноваційна діяльність (1990–2010 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind\\_rik/ind\\_u/2002.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html) (Дата звернення 18.09.2013); Капітальні інвестиції за 2002–2011 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ibd/ibdrik/ibd\\_u/ki\\_u.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ibd/ibdrik/ibd_u/ki_u.html) (Дата звернення 18.09.2013); Капітальні інвестиції за 2012 рр. [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/ibd/kinv/kinv\\_u/kinv\\_u04\\_12.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/ibd/kinv/kinv_u/kinv_u04_12.htm) (Дата звернення 18.09.2013).

лення підприємств, що відносяться до низьких технологічних укладів (зокрема, на чорну металургію).

Відсутність необхідних обсягів фінансового забезпечення інноваційної діяльності, а також недосконалість інституційного середовища впливає і на рівень підготовки кадрів, і на розвиток інноваційної інфраструктури. Як наслідок – науково-дослідні установи не можуть продовжувати перспективні фундаментальні дослідження, зменшується й кількість прикладних розробок у промисловості. В свою чергу, зменшення результативності та ефективності інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств негативно впливає на їх конкурентоспроможність – як у плані створення продуктивних інновацій з високою споживчою цінністю, так і в контексті накопичення ресурсів для інноваційного розвитку.

Участь стратегічних інвесторів у реалізації інноваційних проектів в Україні в останні роки також не є достатньою – як через відсутність інституційних інструментів захисту інвестицій, так і з причин нерозвиненої інфраструктури життєзабезпечення бізнесу. До того ж, основна мотивація стратегічних інвесторів (максимізація віддачі від вкладеного капіталу) не спонукає їх до вкладання капіталу у ті сектори промисловості, які працюють в умовах високої конкуренції. Тому, наприклад, у машинобудування України на кінець 2012 р. із 54462,4 млн дол. США прямих іноземних інвестицій, було спрямовано лише 1143,7 млн дол. США (2,1%) [13]. І оскільки найбільші капіталовкладення були здійснені із офшорів (що непрямо свідчить про їх належність українським нерезидентам), то й спрямовувались вони переважно у ті сфери, які були джерелом доходів. А це металургія (11,3%), фінансова діяльність (29,6%), операції з нерухомістю тощо (16,6%).

До того ж, як показав аналіз структури фінансування інноваційної діяльності промисловості Хмельницької області, кошти іноземних інвесторів та й основна маса кредитних ресурсів в основному йдуть на придбання результатів інноваційної діяльності у сторонніх організацій (табл. 2). Власні дослідження проводить лише незначна кількість промислових підприємств, а з 2009 року у області всі дослідження й розробки підприємства замовляли у зовнішніх виконавців. І навіть у цьому разі обсяги їх фінансування були мізерними і збільшились тільки у 2012 році (151,9 тис. грн). З 2009 року суттєво збільшуються витрати на підготовку виробництва до впровадження інновацій (група «Інші витрати») – до 98% від загального обсягу інноваційних витрат, у наступні два роки вони зменшились – до 90%, а у 2012 р. – до 57,2%. Зворотна тенденція у промисловості області спостерігається щодо частки витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – від майже 90% у 2006 році до 2% у 2009 р., а далі має місце зростання як обсягу коштів, так і їх частки – аж до 42,8% у 2012 р.

Тобто, за результатами аналізу структури інноваційних витрат можна побачити ознаки циклічності відтворення виробничої складової промислових підприємств області. Однак основна увага у цьому процесі приділяється більшою мірою технічній, а не скільки технологічній складовій, що ускладнює вирішення завдань підвищення міжнародної конкурентоспроможності цих підприємств.

**Висновки.** Отже, досягнення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств потребує відповідного ресурсного забезпечення. Конкурентні переваги провідних світових виробників нині формуються не завдяки дешевизні ресурсів, а завдяки їх спе-

Динаміка витрат на інноваційну діяльність промислових підприємств Хмельницької області

Показники	Значення показників за роками							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Сукупні витрати на інновації, тис. грн	18071,6	137230	91950	179490,7	1086021,6	749588,2	898520,2	225196,2
Витрати на придбання нових технологій	205,6	7405,3	-	-	-	-	-	-
Витрати на дослідження і розробки, тис. грн	657,7	702,8	29,2	4	5	17,5	-	151,9
▪ в т. ч. внутрішні НДР, тис. грн	-	-	2,0	4,0	-	-	-	-
▪ в т. ч. зовнішні НДР, тис. грн	-	-	27,3	-	5	17,5	-	151,9
*Частка витрат на дослідження і розробки, %	3,64	0,51	0,03	0,002	0,0005	0,002	-	0,07
Витрати на придбання машин та обладнання, пов'язаних з упровадженням інновацій	10513,6	123223,5	64310,1	47105,5	21017,1	58723,4	93741,2	96313,0
*Частка витрат на придбання машин та обладнання, пов'язаних з упровадженням інновацій, %	58,2	89,8	69,9	26,2	1,9	7,8	10,4	42,8
Інші витрати (підготовка виробництва до впровадження інновацій)	1599,0	1098,0	27608,8	132381,2	1064999,5	690847,3	804779,0	128731,3
*Частка інших витрат, %	8,85	0,80	30,03	73,75	98,06	92,16	89,57	57,16

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики в Хмельницькій області: Інноваційна активність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/ni/iapp\\_r.htm](http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/ni/iapp_r.htm) (дата звернення 20.05.2013); \* – власні розрахунки

цифічності, яка ускладнює копіювання. До таких специфічних ресурсів відносяться не тільки інтелектуальні (втілені у нематеріальних активах підприємства), а й цілком матеріальні сучасні високопродуктивні та екологічно чисті виробничі технології, які забезпечують високі стандарти виробництва і можливості розвитку продуктів відповідно до вимог і потреб цільових груп споживачів. Проте їх висока вартість за відсутності достатнього обсягу власних коштів

і дороговизни кредитних ресурсів перешкоджає такому оновленню. Тому вагому роль у фінансовій підтримці процесів технологічного розвитку промислових підприємств має відігравати держава – через важелі та регулятори інституційного характеру. Оцінка дієвості чинних регуляторів і визначення шляхів їх удосконалення і буде предметом наступних досліджень.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Азоев Г. Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г. Л. Азоев, А. П. Челенков – М.: ОАО «Типография «НОВОСТИ», 2000. – 256 с.
2. Перерва П. Г. Стратегічне управління виробничим потенціалом і підвищення конкурентоспроможності підприємства / Д. Коциски, П. Г. Перерва, А. П. Косенко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Х.: НТУ «ХПІ». – 2010. – Випуск 62. – С. 137–142.
3. Горбатов В. М. Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса / В. М. Горбатов. – Харьков: ИД «ИНЖЭК», 2006. – 592 с.
4. Иванов Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток: моногр. / Ю. Б. Иванов, П. А. Орлов, О. Ю. Иванова. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 352 с.
5. Мороз Л. І. Шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / Л. І. Мо-

## REFERENCES

- Azoev, G. L., and Chelenkov, A. P. Konkurentnye preimushchestva firmy [The competitive advantages of the company]. Moscow: NOVOSTI, 2000.
- Bodrov, V. H., and Reznichenko, A. V. "Potochna ekonomichna efektyvnist protsesiv tekhnologichnoimodernizatsii promyslovosti Kharkivskoi oblasti" [The current economic effectiveness of the technological upgrading of industry in Kharkiv region]. Problemy ekonomiky, no. 2 (2011): 43-47.
- "Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy: Naukova ta innovatsiina diialnist (1990-2012 rr.)" [State Statistics Committee of Ukraine: Research and Innovation (1990-2012)]. [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind\\_rik/ind\\_u/2002.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html) (Дата звернення 12.05.2013 р.). >
- "Finansovyi rezultat vid zvychnoi diialnosti pidpriemstv do opodatkuvannia za vydamy promyslovoi diialnosti" [The financial result from ordinary activities before tax of enterprises by type of

- роз, О. Р. Адельшінова // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 611. – С. 147–155.
6. Индекси промислової продукції за видами діяльності у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/tpp/tpp\\_u/tpp0313\\_u.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/tpp/tpp_u/tpp0313_u.htm)
  7. Україна на шляху від депресії до зростання : джерела, важелі, інструменти / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.] – К. : НІСД, 2010. – 96 с.
  8. Перспективи взаємовідносин України і Митного союзу Республіки Білорусь, Республіки Казахстан та Російської Федерації / [А. В. Єрмолаєв, І. В. Клименко, Я. А. Жаліло, Н. Є. Пелагеша та ін.]; за ред. Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2011. – 72 с.
  9. Вільямсон О. Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів / О. Е. Вільямсон. – К. : АртЕк, 2001. – 472 с.
  10. Державний комітет статистики України: Наукова та інноваційна діяльність (1990–2012 рр.) [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind\\_rik/ind\\_u/2002.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html)
  11. Бодров В. Г. Поточна економічна ефективність процесів технологічної модернізації промисловості Харківської області / В. Г. Бодров, А. В. Резніченко // Проблеми економіки. – 2011. – № 2. – С. 43–47.
  12. Фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств до оподаткування за видами промислової діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/fin\\_rez/fr\\_pr\\_u/fr\\_pr\\_12\\_u.htm](http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/fin_rez/fr_pr_u/fr_pr_12_u.htm)
  13. Прямі іноземні інвестиції в Україну за видами економічної діяльності у 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2013/02\\_13/25.zip](http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2013/02_13/25.zip)
- industrial activity]. [http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/fin\\_rez/fr\\_pr\\_u/fr\\_pr\\_12\\_u.htm](http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/fin_rez/fr_pr_u/fr_pr_12_u.htm).
- Gorbatov, V. M. Konkurentosposobnost i tsikly razvitiia integrirovannykh struktur biznesa [Competitiveness and development cycles of integrated business structures]. Kharkov: INZHEK, 2006.
- “Indeksy promyslovoi produktsii za vydamy diialnosti u 2013 rotsi” [Industrial production indices by activity in 2013]. [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/tpp/tpp\\_u/tpp0313\\_u.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/tpp/tpp_u/tpp0313_u.htm).
- Ivanov, Yu. B., Orlov, P. A., and Ivanova, O. Yu. Konkurentni perevahy pidpriemstva: otsinka, formuvannia ta rozvytok [Competitive advantage: assessment, formulation and development]. Kharkiv: INZHEK, 2008.
- Kotsytsky, D., Pererva, P. H., and Kosenko, A. P. “Stratehichne upravlinnia vyrobnychym potentsialom i pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva” [Strategic management of production capacity and improve competitiveness]. Visnyk NTU «KhPI», no. 62 (2010): 137-142.
- Moroz, L. I., and Adelsinova, O. R. “Shliakhy pidvyshchennia konkurentospromozhnosti vitchyznianskykh pidpriemstv v umovakh hlobalizatsii” [Ways to improve the competitiveness of domestic enterprises in the context of globalization]. Visnyk NU «Lvivska politekhniky», no. 611 (2008): 147-155.
- “Priami inozemni investytsii v Ukrainu za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2012 r.” [Foreign direct investment in Ukraine by sector in 2012]. [http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2013/02\\_13/25.zip](http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2013/02_13/25.zip).
- Viliamsyn, O. E. Ekonomichni instytutsii kapitalizmu: Firmy, marketynh, ukladannia kontraktiv [Economic Institutions of Capitalism: Firms, marketing, contracting]. Kyiv: ArtEk, 2001.
- Yermolaiev, A. V., Klymenko, I. V., and Zhalilo, Ya. A. Perspektyvy vzaiemovidnosyn Ukrainy i Mytnoho soiuzu Respubliky Bilorus, Respubliky Kazakhstan ta Rosiiskoi Federatsii [Prospects of cooperation between Ukraine and the Customs Union of Belarus, Kazakhstan and the Russian Federation]. Kyiv: NISD, 2011.
- Zhalilo, Ya. A., Pokryshka, D. S., and Belinska, Ya. V. Ukraina na shliakhu vid depresii do zrostannia : dzherela, vazheli, instrumenty [Ukraine on the path from depression to growth: sources, instruments, tools]. Kyiv: NISD, 2010.